Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi

Valtuustoaloitevastaus

Vastaus valtuustoaloitteeseen – ”Kaatumisen riskianalyysi ja ennaltaehkäisy yhteistyössä kolmannen sektorin, kuntien ja yritysten kanssa yli 75-vuotialle, jotka eivät vielä ole iäkkäiden säännöllisissä palveluissa tai asiakasohjauksessa”

Valtuustoaloitteessa todetaan yli 80-vuotiaiden pirkanmaalaisten osuuden kasvavan hyvää tahtia ja että kustannusten hillitsemiseksi ja resurssin riittämiseksi ennaltaehkäiseviin palveluihin ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on panostettava selkeästi enemmän. HYTE-kertoimen tulosindikaattorin Pirkanmaan tulos yli 65-vuotiaiden lonkkamurtumien määrästä kertoo, että alueella olisi parannettavaa.

Aloitteessa esitetään, että ”yhteistyössä kuntien, kolmannen sektorin ja yritysten kanssa kartoitetaan kaatumisen riskit ja toimenpiteet ennaltaehkäisyyn sellaisille yli 75-vuotiaille, jotka eivät vielä ole iäkkäiden säännöllisissä palveluissa tai asiakasohjauksessa.”

HYTE-kerroinindikaattori

HYTE-kertoimen tulosindikaattorit nostettiin alueellisen hyvinvointisuunnitelman päivityksen myötä toimenpiteiksi, joita tulee toteuttaa laajassa yhteistyössä kuntien, kolmannen sektorin ja alueen muiden hyte-toimijoiden kanssa. Kaatumisen ehkäisy nousi yläteemaksi, jonka alle sijoittuvat kuntien indikaattori ikääntyneiden kaatumisista ja putoamisista ja hyvinvointialueen lonkkamurtuma-indikaattori.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvottelussa 24.4.2026 todettiin, että Pirkanmaan hyvinvointi-alueella ja kunnissa on käytössä toimivia ja vaikuttavia kaatumisen ehkäisyn toimintamalleja, joita tulisi hyödyntää nykyistä laajemmin. Tämän perusteella linjattiin, että **kaatumisen ehkäisyn painopiste on nykyisten toimintamallien edelleen kehittämisessä sekä hyvien käytänteiden systemaattisessa jakamisessa ja käyttöönotossa Pirkanmaan kunnissa.**

Samassa neuvottelussa linjattiin ikääntyneiden hyvinvointiverkoston (IkiHyte-verkosto) perustamisesta Pirkanmaalle vahvistamaan paikallista ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä, kuten kaatumisten ehkäisyä. IkiHyte-verkostoon kuuluu ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen parissa työskenteleviä Pirhan, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoita, yrityksiä, seurakuntia sekä muita paikallisia toimijoita. Paikalliset verkostot aloittavat toimintansa syksyn 2026 aikana kaikissa Pirkanmaan kunnissa.

HYTE-kertoimen indikaattoreille on nimetty vastuuhenkilöt sosiaali- ja terveyspalvelujen johtoryhmässä 17.6.2026. Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä -indikaattorin vastuuhenkilö on arviointiylihoitaja Aino Rantamäki. Vastuuhenkilön johdolla kartoitetaan tilannekuva, tarvittaessa kootaan työryhmä, tunnistetaan sidosryhmät ja luodaan työsuunnitelma toimenpiteissä etenemiselle. Työskentely käynnistyy indikaattoreiden vastuuhenkilöiden yhteisessä tapaamisessa 21.8.2026. Työtä johtaa vaikuttavuusylilääkäri Suvi Liimatainen. Tukena erityisesti yhdyspintatyössä ovat HYTE-tiimin suunnittelupäällikkö Anne Viitala ja kehittämispäällikkö Mari Lahtinen.

Järjestöistä saadaan tukea kaatumisen ehkäisyyn myös järjestöavustusten kautta; Pirha on myöntänyt vuonna 2026 ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitämiseen ja yksinäisyyden torjumiseen 800 000 euroa järjestöavustusta.

Käytössä olevat toimintamallit

Kaatumisen ehkäisyn toimintamalli

Pirhassa on käytössä ammattilaisille kehitetty kaatumisen ehkäisyn toimintamalli: Kaatumisen ehkäisyn toimintamalli (pirha.fi). Malli sisältää toimintaohjeen sairaalapalvelujen yksiköihin. Toimintamalli on käytössä kaikilla osastoilla, kotihoidossa sekä toimintaympäristöissä, joissa hoidetaan ja kuntoutetaan iäkkäitä potilaita tai asukkaita. Toimintamallin tietopohjaa ja sisältöjä voidaan hyödyntää myös niille henkilöille, jotka eivät vielä ole ikäihmisten palvelujen piirissä.

Moniammatillisessa valmistelussa on tunnistettu tarve kehittää sote-keskuksiin selkeä ja yhtenäinen kaatumisen ehkäisyn palvelupolku. Työryhmä on tarkastellut asiaa osana laajempaa hoidon jatkuvuuden kehittämistä ja kaatumisen ehkäisyyn liittyvän toimintamallin jatkovalmistelu ajoittuu myöhempään vaiheeseen.

Jatkossa palvelupolun systemaattista kehittämistä pidetään tärkeänä, jotta kaatumisriskin tunnistamisesta päästään sujuvasti arvioinnin edellyttämiin jatkotoimiin. Ammattilaiset tarvitsevat työn tueksi selkeän mallin, joka määrittää vastuut, toimintatavat ja ohjautumisen eri palveluihin.

Kaatumisen ehkäisy Lähitoreilla

Edellä kuvatusta sairaalapalveluihin kehitetystä kaatumisen ehkäisyn toimintamallista on muokattu oma yksityiskohtainen ohjeistus Lähitoreille. Lähitorin kohtaamisissa asiakkaan/asukkaan liikkumiskykyä arvioidaan silmämääräisesti ja häneltä kysytään, onko hän kaatunut viimeisen vuoden aikana. Vastauksen mukaan henkilölle ohjeistetaan UKK-instituutin tuottamaa aineistoa kaatumisen ehkäisystä ja/tai tulostetaan tai täytetään sähköisesti kaatumisvaaran arviointilomake. Testin kaatumisriskin mukaan ohjataan tarvittaessa terveysasioissa omalle sote-asemalle tai liikkumiskyvyn haasteissa yhteydenottoon kuntoutuksen hoidontarpeen arviointiin.

Monet Lähitorit tuottavat tiloissaan yhteistyössä kunnan, kolmannen sektorin, yksityisen sekä vapaaehtoisten kanssa osallistavaa toimintaa, joka sisältää myös liikuntaharjoittelua. Asukkaita ohjataan myös digitaalisten palvelujen, kuten liikuntatallenteiden pariin, joita voi hyödyntää omassa kodissaan, omalla digilaitteellaan.

Lähitorien sosiaalihuollon ammattilaisten tukena on myös Liikkuen Pirkanmaalla -ohjeistus. Ohjeistus on rakennettu yhteistyössä UKK-instituutin toteuttamassa Hyvä Ikä-hankkeessa, Tampereen kaupungin liikuntapalvelujen sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa. Ohjeistukseen on tekovaiheessa päässyt vaikuttamaan erilaiset järjestöt, kuten Näsville ry. Ohjeistus antaa työntekijälle vinkkejä siitä, miten ohjataan matalan kynnyksen palveluihin liikunnan, hyvinvoinnin ja arjen tuen teemojen mukaisesti. Käytettävissä on niin hyvinvointialueen, kuntien kuin järjestöjen tuottamat palvelut. Kun liikkuminen käy epävarmaksi, ilmenee akuutti vamma/ kaatuminen tai

on liikkumista haittaava oire, ohjaa ohjeistus yhteydenottoon oikealle ammattilaiselle mm. kuntoutuspalveluiden hoidon tarpeen arviointiin. Ohjeistuksen tavoitteena on kiinnittää ikääntynyt henkilö haasteiden ratkettua takaisin ennaltaehkäisevien palveluiden piiriin ja toimia jatkumona toimintakyvyn tukemisessa.

Pirkanmaan hyvinvointialueen digitaaliset palvelut

Pirkanmaan hyvinvointialue tarjoaa digitaalisia sisältöjä, jotka kokoavat yhteen luotettavaa tietoa, ohjeita ja palveluja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Digilähitori tekee lähitoritoiminnan saavutettavaksi ajasta ja paikasta riippumatta: sen kautta saa neuvoja hyvinvoinnin ylläpitoon, arjen pulmatilanteisiin sekä tukea sopivien palvelujen löytämiseen. Sisältö on jäsennetty teemoihin, kuten hyvinvoiva keho ja mieli, tulevaisuuden ennakointi sekä arjen tuki, ja se ohjaa käyttäjää eteenpäin luotettavan tiedon ja palvelujen pariin.

Hyvinvointia elintavoilla -sivusto on digitaalinen palvelutarjotin, joka kokoaa yhteen elintapoihin liittyvän tiedon, omahoito-ohjeet sekä hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen palvelut. Sivusto käsittelee keskeisiä elintapateemoja, kuten liikuntaa, ravitsemusta, unta ja mielen hyvinvointia, ja tarjoaa lisäksi palveluhaun sekä tiedot hyvinvointia tukevasta toiminnasta. Sivustolla on omana teemanaan kaatumisen ehkäisy (Kaatumisten ehkäisy).

Kaatumisen ehkäisyn digipolku on ollut suunnitelmissa, mutta sopimustekniset seikat ovat toistaiseksi estäneet muualla Suomessa jo BeeHealthy-alustalle kehitetyn kaatumisen ehkäisyn digipolun hyödyntä-misen Pirhassa. Digipolun olisi tarkoitus toimia digitaalisena omahoito-ohjelmana, joka tukee asukkaita kaatumisriskin tunnistamisessa ja ennaltaehkäisyssä sekä ohjaa tarvittaessa jatkotoimenpiteiden pariin.

Kokonaisuutena digitaaliset palvelut tukevat kaatumisen ehkäisyä välittämällä tietoa ja ohjeita erityisesti fyysisen toimintakyvyn, tasapainon ja lihasvoiman vahvistamiseen, ohjaamalla asukkaita sopivien palvelujen ja ryhmätoimintojen pariin sekä kokoamalla yhteen ennaltaehkäisyyn ja omahoitoon liittyvät sisällöt. Samalla ne tukevat ammattilaisten palveluohjausta tarjoamalla yhden koordinoidun näkymän eri toimijoiden palveluihin.

Yhteenvetona

Kaatumisen ehkäisyyn on saatavissa tutkittua tietoa ja menetelmiä ja materiaalia. Pirkanmaalla esimerkiksi Sastamalassa on toimiva, paikallinen ja monialainen yhteistyömalli kaatumisen ehkäisyyn, jota on tarkoitus laajentaa myös muihin kuntiin (Kaatumisen ehkäisy ja työryhmä). Sastamalan kaatumisen ehkäisyn yhteistyössä toimivat edustajat vanhus- ja vammaisneuvostoista, kaupungin tekniseltä toimelta, liikuntapalveluista, opistolta sekä paikallisista yrityksistä, yhdistyksistä ja seurakunnasta.

Kaatumisen ehkäisy huomioidaan Pirhan kehittämisessä etenkin HYTE-kertoimen lonkkamurtumaindeksin kautta, johon valmistuu oma työsuunnitelma syksyllä 2026. Kehittämisessä huomioidaan valtuustoaloitteen esitys alle 75-vuotiaiden, ei asiakkuudessa olevien henkilöiden kaatumisriskin arvioinnista ja tarvittavista toimenpiteistä hyödyntäen monialaista ikääntyneiden hyvinvointiverkostoa.

Mari Lahtinen, kehittämispäällikkö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimi